

Ivana Argayová, Katarína Angelovičová, Lucia Dimunová

Specializovaná ošetrovateľská péče v onkourologii

nádory močového mechýře

Ivana Argayová, Katarína Angelovičová, Lucia Dimunová

Specializovaná ošetrovateľská péče v onkourologii

nádory močového měchýře

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

Specializovaná ošetrovatelská péče v onkourologii nádory močového měchýře

Autorky:

PhDr. Bc. Ivana Argayová, PhD., Fakulta zdravotnických odborov

Prešovskej univerzity v Prešove

PhDr. Katarína Angelovičová, PhD., Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce

sv. Alžbety v Bratislave; Klinika urológie Fakulty zdravotníckych odborov

Prešovskej univerzity a FN sP J. A. Reimana Prešov

Doc. PhDr. Lucia Dimunová, PhD., Ústav ošetrovatelstva Lekárskej fakulty

Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach

Recenzentky:

Prof. PhDr. Ivica Gulášová, PhD., MHA, Katedra ošetrovatelstva Fakulty zdravotníctva
a sociálnej práce Trnavskej univerzity v Trnave

Doc. PhDr. Mária Zamboriová, PhD., mim. prof., Ústav ošetrovatelstva

Lekárskej fakulty Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach

Vydání odborné knihy schválila Vědecká redakce nakladatelství Grada Publishing, a.s.

© Grada Publishing, a.s., 2021

Cover Photo © depositphotos.com, 2021

Vydala Grada Publishing, a.s.

U Průhonu 22, Praha 7

jako svou 7974. publikaci

Odpovědná redaktorka Mgr. Ivana Podmolíková

Sazba a zlom Karel Mikula

Počet stran 120

1. vydání, Praha 2021

Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod a.s.

Názvy produktů, firem apod. použité v knize mohou být ochrannými známkami nebo registrovanými ochrannými známkami příslušných vlastníků, což není zvláštním způsobem vyznačeno.

Postupy a příklady v této knize, rovněž tak informace o lécích, jejich formách, dávkování a aplikaci jsou sestaveny s nejlepším vědomím autorů. Z jejich praktického uplatnění však pro autory ani pro nakladatelství nevyplývají žádné právní důsledky.

ISBN 978-80-271-4158-6 (ePub)

ISBN 978-80-271-4157-9 (pdf)

ISBN 978-80-271-1726-0 (print)

Obsah

Předmluva	7
Úvod	8
1 Management zdravotní péče v oboru urologie	9
1.1 Koncepce péče v oboru urologie	9
1.2 Zdravotní péče v oboru urologie	10
1.3 Ošetřovatelství v urologii	10
2 Nádory močového měchýře	12
2.1 Epidemiologie nádorů močového měchýře	14
2.2 Klinická diagnostika nádorů močového měchýře	17
2.3 Léčebné metody nádorů močového měchýře	22
3 Kvalita života pacientů s nádorem močového měchýře	27
3.1 Vymezení pojmu kvalita života	27
3.2 Biologická dimenze kvality života	29
3.3 Psychická dimenze kvality života	31
3.4 Sociální dimenze kvality života	33
3.5 Duchovní dimenze kvality života	38
4 Ošetřovatelská péče o pacienty s nádorem močového měchýře neinfiltujícím svalovinu	40
4.1 Ošetřovatelský proces u pacientů s nádorem močového měchýře	40
4.2 Management perioperační zdravotní péče u pacientů s nádorem močového měchýře neinfiltujícím svalovinu	47
4.3 Mapy zdravotní péče jako součást ošetřovatelské zdravotní péče	51
5 Kvalita života pacientů s nádorem močového měchýře jako výzkumný problém	57
5.1 Charakteristika výzkumného souboru	57
5.2 Metodologie výzkumu	58
5.3 Empirické výsledky a jejich interpretace	60
5.4 Ověřování hypotéz	63
Diskuze	81
Závěr	93
Bibliografie	95
Seznam zkratk	104
Přílohy	106
Příloha 1: Návrh mapy ošetřovatelské péče o pacienta s nádorem močového měchýře	106
Příloha 2: Nottinghamský profil zdraví (Nottingham Health Profile) – NHP	114
Příloha 3: Incidence nádorů močového měchýře do roku 2003	116
Rejstřík	117
Souhrn	119
Summary	120

Předmluva

Současná incidence, prevalence a mortalita nádorových onemocnění poukazují na aktuálnost této problematiky v kontextu různých aspektů. V předkládané publikaci věnujeme pozornost nádorovým onemocněním močového měchýře, která ovlivňují život pacienta ve fyzické, psychické a sociální oblasti. Přibližujeme samotné onemocnění a pozornost soustředíme na ošetrovatelskou péči, jež umožňuje zlepšení kvality života pacienta v co možná nejvyšší míře.

V publikaci se věnujeme výzkumu, který byl zaměřený na identifikaci, porovnávání a vyhodnocování vybraných aspektů kvality života u pacientů s nádory močového měchýře neinvazivními svalovinu. Pomocí generalizace výsledků evaluačního výzkumu kvality života u těchto pacientů ve vztahu k ošetrovatelské péči bylo naším cílem navrhnout mapu ošetrovatelské péče. Prezентujeme zjištění, že nádor močového měchýře neinvazivní svalovinu a jeho léčba výrazně zasahují do života pacienta a ovlivňují jeho kvalitu. Specializovaná ošetrovatelská péče pomáhá řešit jeho problémy, sestře dává možnost adresně reagovat na tento stav a zaměřit se na intervence vedoucí ke zlepšení kvality života pacienta.

Předložená publikace je určena hlavně odborné veřejnosti, managementu zdravotnických zařízení, sestrám, studentům ošetrovatelství a jiných příbuzných vědních oborů. Věříme, že najde své využití v ošetrovatelské praxi, ve vzdělávání a výzkumu.

Kniha vznikla pod odbornou gescí pana doc. MUDr. Ivana Minčíka, PhD., prezidenta Slovenské urologické společnosti a přednosty Kliniky urologie FNŠP J. A. Reimana v Prešově, uznávaného odborníka v oblasti urologie na Slovensku a v zahraničí, za což mu patří zvláštní poděkování.

Autorky

Úvod

Od druhé poloviny 20. století ošetrovatelství překonává významné a výrazné změny. Středobodem zájmu se stává člověk se svými individuálními potřebami a problémy, které vznikají nebo se mění vlivem nemoci. Specializovaná ošetrovatelská péče je součástí komplexní ošetrovatelské péče a je zaměřena na vysoce odborné ošetrovatelské činnosti ve vymezených užších specializačních oborech. Mezi tato specializovaná pracoviště, která vykonávají specializovanou diagnostiku, léčbu a chirurgické výkony u pacientů s onemocněním orgánů močového systému u mužů a žen, patří urologická klinika.

V naší publikaci se zaměřujeme na specializovanou ošetrovatelskou péči o pacienty s nádory močového měchýře neinfiltujícími svalovinu. Karcinom močového měchýře patří mezi nejčastější nemoci, s nimiž se urologové setkávají v každodenní praxi. Podle hloubky postižení stěny močového měchýře rozlišujeme svalovinu neinfiltující nádory (nesprávně označované jako povrchové), jež neinfiltují vlastní svalovou vrstvu stěny močového měchýře, jsou často více početné a jsou spojené s patologickými změnami okolní sliznice. Nádor močového měchýře je nemoc, která velkou mírou zasahuje do života pacienta a mění jeho kvalitu. Kvalita života u pacienta s onkologickou diagnózou je často spojená s psychologickou a sociální morbiditou. Každý pacient má své individuální vlastnosti, které ovlivňují jeho prožívání, chování, projevy a reakce při stanovení onkologické diagnózy. Pacienti při řešení svých problémů se téměř výlučně spoléhají na zdravotnický personál. V návaznosti na to má zdravotnický personál velkou možnost ovlivnit kvalitu života onkologických pacientů intervencemi zaměřenými na řešení jejich problémů. V každodenní praxi se setkáváme s nemocnými, kteří tyto intervence potřebují.

Hlavním cílem naší vědecké monografie je analýza specializované ošetrovatelské péče v kontextu aspektů kvality života u pacientů s nádorem močového měchýře neinfiltujícími svalovinu. Dalším přínosem je vytvoření návrhu mapy ošetrovatelské péče pro sledovanou skupinu pacientů, která by mohla být směřovaná k inovativnímu přístupu v rámci poskytování kvalitní a bezpečné zdravotní péče.

1 Management zdravotní péče v oboru urologie

Kombinace managementu a zdravotní péče na Slovensku až do 90. let 20. století existovala jen v představách teoretiků. Skryté možnosti této kombinace využili praktici, kteří cítili potřebu navrhnout, připravit a následně i realizovat zásadní změny v řízení zdravotnictví. Spojení managementu s ošetrovatelstvím bylo do této doby ještě ojedinělé. Poznátky z teorie managementu jsou mnohostranně použitelné ve zdravotnictví i ošetrovatelství, a mohly by tak přispět ke zvýšení kvality poskytované ošetrovatelské péče.

Management ošetrovatelské péče je náročný proces, který vyžaduje vědomosti z teorie a praxe managementu ve všeobecnosti, osobní, dlouholeté zkušenosti z každodenní práce sester získané řešením problematických úloh řízení práce ošetrovatelského týmu, zabezpečení provozu oddělení (personální, materiální), vedení a kontrolu práce ošetrovatelského týmu. Je zřejmé, že uvedené aspekty managementu ošetrovatelské péče může zvládnout jen zralá osobnost sestry, u níž je předpoklad, že po osobnostní i profesionální stránce zaujme pozici manažera ošetrovatelské péče s vědomím plné zodpovědnosti za fungování provozu kliniky nebo oddělení (Gulášová, 2006).

1.1 Koncepte péče v oboru urologie

Koncepce zdravotní péče v oboru urologie, vydaná ve Věstníku MZ SR č. 19526–2/2006 OZS, definuje urologii jako vědní obor (medicínskou disciplínu, která se zabývá diagnostikou a léčbou, ale i prevencí a výzkumem nemocí, vrozených malformací a úrazů urogenitálního systému u mužů a uropoetického systému u žen a též u některých endokrinních nemocí, které mají anatomický nebo funkční vztah k urogenitálnímu systému, a to u pacientů v každém věku).

Z definice urologie jako medicínské disciplíny vyplývají **hlavní úlohy**:

- komplexní diagnostika a léčba nezhoubných i zhoubných urologických nemocí dospělých a dětí na základě použití nejnovějších vědeckých poznatků a moderní medicínské technologie
- diagnostika a léčba úrazů ledvin, močových cest a mužských pohlavních orgánů v úzké spolupráci s chirurgickými a traumatologickými pracovišti
- diagnostika a léčba některých endokrinních a metabolických nemocí
- zabezpečení rozvoje některých nových subspecializací v urologii
- zabezpečení dalšího vzdělávání lékařů ve specializačním oboru urologie
- vědecká a výzkumná činnost, která je součástí a náplní činností hlavně na klinických urologických pracovištích při lékařských fakultách
- iniciování a zavedení nových diagnostických a terapeutických metod
- dispenzarizace chronických urologických nemocí
- preventivní péče o obyvatelstvo týkající se urologických nemocí
- zdravotní výchova obyvatelstva týkající se urologických nemocí
- posudková, soudní a znalecká činnost (Svatová, Minčík a kol., 2012)

1.2 Zdravotní péče v oboru urologie

Zdravotní péče v oboru urologie má preventivní, diagnostický a léčebný charakter. Je poskytovaná v urologických ambulancích, na odděleních a klinikách ústavních poskytovatelů zdravotní péče. Péče o nádorové nemoci v urologii představuje jednu z nejvýznamnějších činností ambulantních urologických pracovišť. Rozhodnutí o způsobu primární léčby zhoubných nádorů urogenitálního systému se ověřuje na urologickém pracovišti vyššího typu – urologická klinika, urologické oddělení (Svatová, Minčík a kol., 2012).

Zdravotnické zařízení ambulantní zdravotní péče

Urologická ambulance je specializované pracoviště zabývající se diagnostikou, převážně konzervativní léčbou a dispenzarizací pacientů s urologickými nemocemi.

Zdravotnická zařízení na poskytování jednodenní zdravotní péče v urologii jsou určena na vykonávání malých chirurgických výkonů nebo takových diagnostických a léčebných výkonů, při nichž se předpokládá, že zdravotní stav pacienta bude vyžadovat nepřetržitý pobyt pacienta na lůžku nepřesahující 24 hodin.

Zdravotnické zařízení ústavní zdravotní péče

Ústavní zdravotní péče v oboru urologie se poskytuje v rámci urologických, resp. chirurgických oddělení nebo urologických klinik.

Urologické oddělení poskytuje diagnostiku a léčbu neodkladných a chronických stavů pacientů s nemocemi orgánů močového systému u mužů a žen, ale i nemocemi pohlavních orgánů u mužů. Součástí oddělení je urologická ambulance pro dospělé, dětská urologická ambulance, onkourologická a andrologická ambulance.

Urologická klinika je specializované pracoviště. Vykonává specializovanou diagnostiku, léčbu a chirurgické výkony u pacientů s nemocemi orgánů močového systému u mužů a žen, ale také nemocemi pohlavních orgánů u mužů a osob všech věkových kategorií. Součástí klinik je všeobecná ambulance, dětská urologická ambulance a specializované ambulance (např. různé diagnostické, andrologická apod.). Součástí vybraných klinik je transplantační oddělení (Mesárošová, 2008).

Obor urologie spolupracuje s několika dalšími medicínskými obory. Cílem spolupráce je zabezpečit optimální diagnostiku a léčbu. Jde především o následující obory: nukleární medicína, vnitřní lékařství, geriatrie, chirurgie, onkologie, radiologie, pediatrie, gynekologie a porodnictví, neonatologie, anesteziologie a intenzivní medicína a patologická anatomie (Svatová, Minčík a kol., 2012).

1.3 Ošetrovatelství v urologii

Urologické ošetrovatelství je aplikovaný klinický obor ošetrovatelství, který se zabývá prevencí, ošetrovatelskou péčí a rehabilitací pacientů (mužů i žen) s nemocemi orgánů močového traktu, nemocemi pohlavních orgánů u mužů (varle, nadvarle, prostata, poruchy potence) všech věkových kategorií (Hlinková, Nemcová a kol., 2015).

Cíle urologického ošetrovatelství vycházejí z Koncepce oboru ošetrovatelství a Koncepce zdravotní péče v urologii.

Cíle urologického ošetřovatelství

- Zachovat optimální zdravotní stav a kvalitu života pacientů s nemocemi močového a pohlavního systému.
- Poskytovat komplexní ošetřovatelskou péči pacientům a rodinám se zaměřením na co nejrychlejší dosažení nezávislosti a soběstačnosti.
- Zmírňovat utrpení.
- Odevzdávat vědomosti na změnu životního stylu a podporu zdraví (Věstník MZ SR, 2006).

Úkoly urologického ošetřovatelství

- Zabezpečit a vykonávat optimální primární prevenci onemocnění, snižovat negativní vliv nemocí na zdravotní stav obyvatelstva.
- Podporovat osoby k aktivní účasti v péči o vlastní zdraví.
- Poskytovat aktivní a individualizovanou ošetřovatelskou péči metodou ošetřovatelského procesu.
- Poskytovat ošetřovatelskou rehabilitaci.
- Monitorovat a uspokojovat potřeby osob související se změnou zdravotního stavu a narušeným zdravím a změnami v soběstačnosti v aktivitách denního života.
- Poskytovat poradenství v péči o osoby ve všech věkových skupinách (Mesárošová, 2008).

2 Nádory močového měchýře

Zhoubné nádory močového měchýře představují nejčastější onkologická onemocnění odvodných močových cest u mužů (Ondrušová, 2013). Na obrázku 1a je znázorněn urotel močového měchýře za normálních okolností.

Histopatologie nádorů močového měchýře

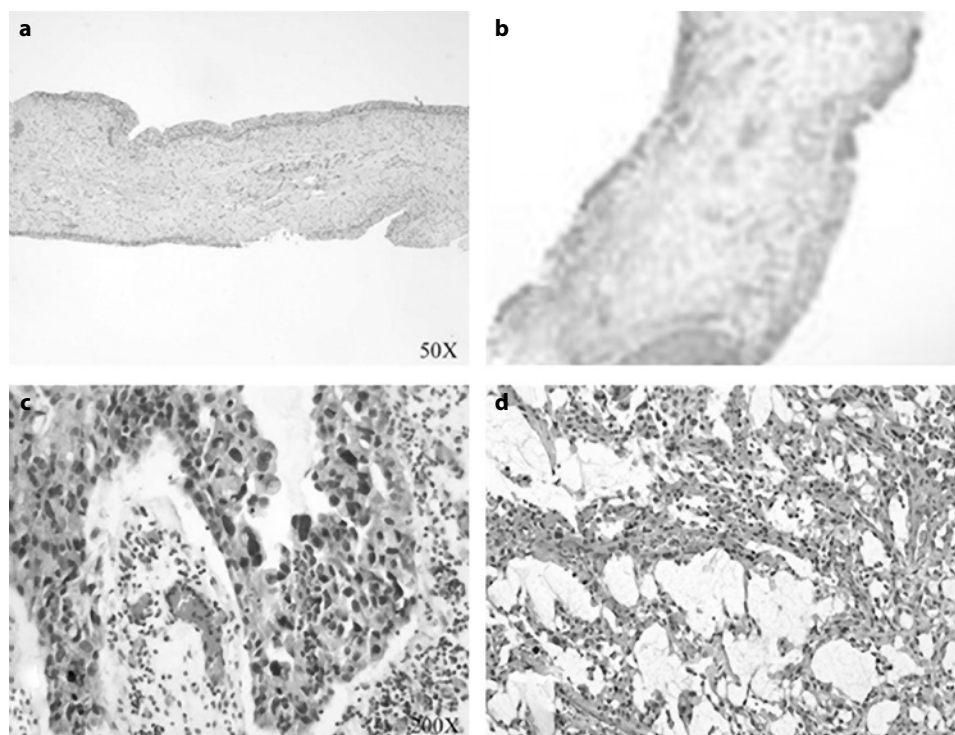
Nádory močového měchýře se rozdělují na tyto základní skupiny:

Epitelové nádory

- *benigní nádory* – uroteliální papilom (obr. 1b), invertovaný uroteliální papilom, nefrogenní adenom
- *maligní nádory* – uroteliální karcinom, nepapilární – plochý uroteliální karcinom (*carcinoma in situ*, CIS, obr. 1c), epidermoidní karcinom, adenokarcinom (obr. 1d)

Mezenchymové nádory

- embryonální rabdomyosarkom, jiné sarkomy, primární melanom močového měchýře, sekundární nádory, metastázy, nádory prorůstající do močového měchýře z okolí (GIT, cervix, děloha), ostatní: feochromocytom, maligní melanom (Minčík, 2009)

Obr. 1 Urotel močového měchýře. a – normální urotel, b – benigní uroteliální papilom, c – carcinoma in situ, d – adenokarcinom (zdroj: Minčík, 2009)